

BŘEHOV

Stavení tu měla stát už za krále Václava IV., v druhé polovině XIV. století. Protože však můžeme dát pouze na písemné doklady, první doložená zmínka o vesnici je o sto let mladší, z roku 1490.

Tehdy patřila k hlubockému panství, rychtář ji spravoval z Pištína. Lidé se tu odjakživa věnovali zemědělství, někteří se přizívali při chovu ryb, v zimě pak těžbou dřeva v okolních lesích. Teď jich tu žije víc než stovka.

Přeložená pouť

V Břehově bývala pouť odjakživa slavná. Sjíždělo se na ní "plné lida" a své sladké zboží prodávali perníkáři z Českých Budějovic, s cukrovím tady pravidelně býval taky Beran z Pištína, ale nejvíc si liboval ledenický hrnčář Kohout. Za hrnce a jiné nádoby kuchyňské pěkně stržil a "snáž tedy jel domů, poněvadž nemusil dávat pozor, aby nezvrhnul..."

Ačkoliv Břehov se rozložil mimo vodňanskou a netolicou silnici, takže se mu vyhnuly vojenské transporty a tím pádem ušel plenění a požárům, o pouti v odlehle vsi se šlo celé okolí. Břehovská pouť byla totiž široko daleko a ještě dál k Šumavě, první na jaře. Už na Josefa. Tenhle patron si vybral svůj svátek zatraceně šikovně. 19. březen spadá do půstu, a to je doba, kdy rádní křesťané už nemají co holdovat zpěvu a tanci. Na to měli celý masopust. Jenže, jakápak je pouť bez muziky!

Šedesát let se břehovští obešli bez poutní tancovačky,

až za první republiky jim přišlo líto, že si o své pouti nemůžou skočit. Ale ať o tom přemýšleli nahoru dolů, nepřišli na nic kloudného. Z půstu se nemohli vymotat. Až kdosi přišel na nápad. Co se stane, jestliže pouť posunou o nějaký den kupředu, kdy už je zase všechno dovoleno.

"No jo," ozvali se opatrnější, "co když se svatý Josef urazí? Je to přece náš patron a mohl by se na nás rozzlobit."

"Josef přece není žádnéj morous," oponovali tancechtiví. "Copak ublížíme jeho památce? Na svátek ho uctíme a o pozdější pouti oslavíme."

Nábožensky vlažnější občané s přesunem souhlasili, mladí už vůbec. Až se rozhodnutí dostalo na jednání obecního zastupitelstva. Taková důležitá věc, pro společenský i náboženský život obce velevýznamná, se přece nedá jen tak odbyť. Natož bez úředního projednání a schválení.

Tehdy starostoval Vojtěch Koupal, dědek dnešního starosty. Ať se mu dobře spí za bílou zdi pištínského hřbitůvku, ale zřejmě on byl tím jazyčkem na váze. Konečně, byl hostinským...

A tak se "josefovská" pouť přestěhovala na první nejvhodnější termín, jímž se stalo velikonoční pondělí. Na prostřední svátek se drží dodneška, ačkoliv by se klidně mohla zase vrátit do původního termínu. V Břehově totiž momentálně nemají kde tancovat...

Ztrápený pytlák

"Když už jsme se dostali k tancování: z Břehova pocházel nějaký Franček Domin. Selský syn a náramný tanečník. V okolí mu nebylo rovno. I ta nejošklivější holka si mohla být jistá, že ji vyvede. Kolikrát zvednul i ženské z babské lavice," vypráví do nedávna břehovský kronikář, pětadesátiletý František Koupal, syn tehdejšího a otec dnešního starosty. "Jak říkám, protancoval poslední boty. Nebylo ale slyšet, že by si byl začal s nějakým děvčetem. Asi na holky neměl čas..."

"To nikdo ani neví, jaké je to pasí, když flintička bouchne a zajíc se převálí..."

prozpěvoval si nevelký, ale spory mladík. Čím víc po něm

pásli panští myslivci, tím víc sílila jeho pytlácká náruživost.

Jednou se po vsi rozneslo, že hajný Vobecník byl od pytláků bit. Kdo se postaral o jeho výprask, nikdo nevěděl. Dokonce o nejbližší muzice se na toto téma ozvala písnička.

Hádejte, proč byl bit břehovskej Vobecník,

hádejte, proč byl bit od pytláků? Neprál jim zajíce, natloukli mu prudec,

oni ho křesali do frňáku...

Plný sál byl samý smích. Po přezpívání verše hrála hudba, páry tančily šoupavou a snad největší potěšení z toho měl sám hajný. Vobecník totiž dřel basu a byl radostí celý bez sebe, že je o něm písnička.

Jestli v tom měl prsty Franček, pánbůhví. Daleko k taškařicím neměl, byl pro každou legraci. Ruku však na nikoho nevztáhl, dokonce ani při chasnických pranicích.

Tak si ty své zajíčky pěkně pokládal, až jednou, zrovna o masopustním úterý, si ho vyčíhal myslivecký adjunkt Koryto.

"Jak se hneš, zastřelím tě jako psa," spílal Frančkovi, a jak mu nataženou dvojkou šerموval před obličejem, zachytil muškou o nos a celý ho rozfízl. Adjunkt však nedbal na silně krvácející zranění a hnal Francka před sebou jako na porážku.

Přišli na silnici, zamířili do vsi a vtom se proti nim z houští vynořila bába s nůši. A hned se klaněla, "rukulíbám, milostpáni," zdravila poníženě.

Myslivec, jak byl v ráži, na ni houkl, aby šla z cesty a že musí taky s nimi. Babka se rozklepala a začala nařkat, že je žebračka, za nic nemůže, nic neukradla, jen trošku roští na zatopení si nasbírala, a proto snad kníže pán, dej mu pánbůh dlouhé zdraví, nezchudne...

Jak se tak s adjunktem domlouvala, Franček se otočil, levicí uchopil hlaveň pušky, druhou popadl lesníka za krk a dali se do křížku. Vyšla rána, houkla druhá a – Franček byl ten tam.

Za hodinku přišel adjunkt do kanceláře rozvzteklý na nejvyšší míru. Bodejť ne, když mu ušla taková škodná. "Ale já si ho poznamenal, poznám ho mezi tisíci," sliboval fořtovi, že pytláka dopadne.

Jestě ten den přišli do Břehova četníci s nasazenými bodáky. Rovnou zamířili do čísla popisného 7. Prohlédli celé

stavení, prolezli stáje, ve stodole píchali bajonety do slámy. Francka však nenašli. Před statkem drželi stráž ještě v noci a další tři dny, ale po Franckovi jako když se zem slehne.

Přišel až po týdnů, kdy už byl vzduch čistý a žandáři měli jinou práci. Na nose měl znát čerstvé zarostlou ránu, a když mu doma řekli, že ho hledali od soudu, šel se na Hlubokou optat, co si páni přejí. Ptali si ho vyslechnout. Ptali se na to i ono, zajímali se proč a kdy chodí do lesa, co v něm pohledával o masopustním úterku. Nakonec však ho propustili. Nemohli mu nic dokázat. A tu jízvu na nose prý má od kočky, vysmál se jim do očí.

Zdálo by se, že když Fran-

Zvlášť když tentokrát neuložil ani koroptvičku...

Knížecí adjunkt Jelínek oznámil na četnické stanici, že ho v lese u Žabovřesk přepadli dva lupiči, vzali mu flintu a ještě oloupili o čtyřicet krejcarů. Šli prý na něj tak chytře, že se musel obrátit, takže jim do tváří neviděl, ale přísahá, že to nemohl být nikdo jiný, než ten břehovský pytlák a jeho komplic Řiha. Poznal je po hlase, i když ho měnili jako komedianti...

Ve vyšetřovací vazbě si pobyl Franček tři čtvrtě roku. Soudní úředníci ho volali několikrát k výslechu, leč pořád bezvýsledně. Franček přiznával, že si zajíčka i srnčí na černo střelil, to ano, (což pány zase tak moc nezajímalo, jako

dny byly slyšet táhlé a smutné melodie, ku kterým však nikdy nezpíval. Jen hrál a hrál...

Jednou k ránu, kdy z nebes sjížděl jeden blesk za druhým a přišlo jen se lilo, vidělo pár sousedů, které probudilo to boží dopuštění, jak se po návsi vleče mužská postava. Divili se, že v takovém psím počasí pocestný nechvátá, nebo někde nezaklepe a nepožádá o přístřeší.

Teprve za několik dní se dozvěděli, že to byl Franček. Navždy se loučil s Břehovem, proto ani v takovém nečase nepospíchal. Vydal se do Ameriky...

"Jak se mu tam vedlo, kdo-pak ví. Podle toho, co psal domů, se mu za mořem dost stýskalo," uzavírá příběh o nejslavnějším břehovském pytlákově František Koupal. "Holt si tam těžko mohl bouchnout a zazpívat si svou oblíbenou písničku. "To nikdo neví, jaké je to pasí..."

Rozhodla "vejchodná"

"Jak se radili o přeložení pouťi, to se pamatovat nemůžu. Nebyl jsem ještě na světě. Z doby před válkou však už mi leccos zůstalo v paměti. Otec byl totiž starostou a zastupitelstvo často jednalo v naší kuchyni," pokračuje ve vyprávění syn představeného, hostinského a zemědělce v Břehově Vojtěcha Koupala, důchodce František Koupal. "Tebe si vzpomínám, jak chodili na vejchodnou..."

Holý, jak se mu po chalupě říkalo Kouba, a Pecka, kterého lidé jmenovali spíše Tkadlec, se rozkmotlili na smrt. Všichni se tomu ve vsi divili. Takoví přátelé a najednou konec. Jeden bez druhého pomalu neudělal krok, ženské se vodily pod paží do pištinského kostelíčka, děti byly jako z jedné rodiny, a najednou k překvapení celé vesnice se z nich stali nepřátelé, protivníci a na nervy si brnkající zlomyslníci. Lidé se domýšleli všelicos. Že se pohněvali kvůli dětem, nebo že mají ještě nějaké nevyřízené účty z mládí, či snad, nedej Bože, jsou v tom jiné než sousedské vzta-hy...

Samá voda. Tedy vlastně - sama voda způsobila roz-míšku. Dokonce voda "nebeská". Po loukách pod lesem se voda po prouč rozlila sa-

mospádem a pěkně je zalila, a poněvadž spláchlá i ornici z okolních polí, zároveň pohnojila. Bez práce a zadarmo.

Pod lesem měli vedle sebe louky i sedláci Holý a Pecka, a spor vedli o tom, komu vlastně ta "nebeská" voda patří.

Jako dva rozčertění kohouti stáli proti sobě, každý na své louce, a snad by se byli dali do sebe, kdyby nezabourilo a nepřihlala se bouřka s "nebeským" deštěm.

Samozřejmě se nedohodli, a tak dlouho se hádali, až se dostali před obec. Zastupitelstvo dalo slovo každému. Podle staré zvyklosti podle věku. Pozorně je vyslechl a potom promluvil starosta.

"Spor je to vážnej, jelikož se jedná o vodu, a ta je odjak-živa pro naše pole důležitá. Jak to tak vidím, abysme rozhodli spravedlivě," rozhlédl se po všech konšelích, "půjdem všichni na vejchodnou." Dnes bychom řekli na obhlídku, na průzkum, prostě zjistit stav věci přímo v terénu. Radní zvedli ruce na znamení souhlasu a ještě si ujednali, že na "vejchodnou" se vydají zítra k večeru.

Peckovy a Holého louky pochopitelně dobře znali, nicméně v Břehově byla zaběhnutá tradice, že když se dva sousedé v podobném případě nemohli dohodnout, neřešili jejich spor konšelé u zeleného stolu. Však se také radním říkalo "vejchozi". Zastupitelstvo se prošlo po loukách a pak vyřklo verdikt.

"Odjakživa tekla voda na obě louky. Jestli si strejček Holý vykopal strouhu, o tom nikdo z nás neví. My jsme zajedno v tom, že nebeská voda není nič a má tedy v tomto případě patřit oběma sousedům. Jak si ji nacyhtají, záleží na nich..."

"Pokud já vím, tak si strouhu vykopal i Pecka. Brzy však poznali, že se sice o vodu bratrsky rozdělili, ale dřív měli louky lépe zalité i pohnojene," končí své vyprávění František Koupal. "A tak ty strouhy zase zasypali, už zase společně..."

Jan CHMELÍK

Kresby Václav MORAVA
Příště: "O tvrdých selských palicích a cestě ke stánku Páně" (Čakov)

Literatura:

Kronika obce Břehov, rkp.

ček unikl kriminálu jen o vlásek, dá pokoj s pytláčením. Kdepak. Zvyk je druhá přirozenost. Chasník "jinak pořádný a pracovitý a srdce šlechtného a jinoch velmi schopný a ke všemu šikovný", střílel dál. Ucho od pověstného džbánku se utrhlo 3. července 1871. Četníci ho zatklí při práci na poli a v poutech, jako nejhoršího zločince, vedli do Českých Budějovic. Pro Francka to byla strašná hanba. Snad by se byl smířil spíše se smrtí, než s takovou potupou.

spíše ten kvér), ale aby kradl a loupil, to rozhodně popíral. Není přece zloděj.

Po nekonečných devíti měsících vynesl soud rozsudek. Za pytláctví mu vyměřil vězení v trvání osmi dnů...

Od té doby Franček na flintu nesáhl. Z kdysi až furiantsky veselého mládence se stal sklíčený, zatrpklý a nemluvný člověk, který se i lidem vyhýbal. Nejčastěji sedával ve stodole na parně a od rána do večera vyhrával na harmoniku s měchem. Celé